

покидаючи дому, а соціальний працівник зможе відповісти клієнтові у спеціально відведений для цього час. Особливої уваги заслуговує такий інструмент як соціальна реклама. Її використання дозволяє проводити профілактичну та просвітницьку роботу серед населення всієї країни. Тобто, можна говорити про обізнаність десятків мільйонів людей.

На думку Л. Г. Гусякової та Г. І. Григор'єва, соціальна робота – галузь наукових знань і професійна діяльність, спрямована на підтримання і надання кваліфікованої допомоги будь-якій людині, групі людей, громаді, що розширює або відновлює їхню здатність до соціального функціонування, сприяє реалізації громадянських прав, запобігає соціальному виключенню. Тож це визначення можна вважати основоположним при впровадженні інформаційних технологій у соціальну сферу [4, с. 12].

Підсумовуючи можна сказати, що нині оптимізація процесу надання допомоги має вирішальне значення. Використання електронного документообігу, автоматизованих систем обробки інформації щодо соціального захисту населення, електронних черг та інші інновації суттєво полегшують життя людей, оскільки зменшується час обслуговування особи, що потребує допомоги, це в свою чергу підвищує якість обслуговування та ефективність роботи фахівців. Саме тому необхідними є покращення інформаційних технологій у галузі соціальної роботи, популяризація використання нововведень та підготовка кваліфікованих фахівців, які не лише будуть використовувати інформаційні технології у своїй роботі, а й поширювати цей досвід серед колег та клієнтів.

Список використаної літератури:

1. Шубина И. Феномен социальной рекламы в современном обществе / И. Шубина. – М.: Алгоритм, 1993. – 304 с.
2. Холостова О. И. Правовое обеспечение социальной работы: учеб. для бакалавров [Электронный ресурс] / под ред. О. И. Холостовой, О. Р. Прохоровой. – М. : «Дашков и К», 2013. – 256 с. – Режим доступа: http://stud.com.ua/1052/sotsiologiya/informatsiyni_tehnologiyi_pravovogo_zabezpechennya_sotsialnoyi_roboti
3. Лукашевич М. П. Соціальна робота (теорія і практика) : навч. посіб. / М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна – К. : ІПК ДСЗУ, 2007. – 341 с.
4. Гусякова Л. Г. Теория и методология социальной работы: учеб. пособие для ВУЗов / Л. Г. Гусякова, С. И. Григорьев.– М.: Наука, 1994. – 185 с.

Науковий керівник: доктор філософських наук, доцент О. Г. Коломієць

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА

С. О. Михайлено

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Реалізація потреби людини в самоактуалізації, етичним взірцем якої є “повноцінно функціонуюча людина”, що рухається до абсолютного розуміння себе і свого внутрішнього досвіду (К.Роджерс), що поширюється в світі і одержала визнання в також і в Україні, є однією з передумов розв’язання проблемної ситуації в освіті. Ця проблема пов’язана, зокрема, з труднощами переходу від традиційного навчання, що являє собою порядок, який проглядається і контролюється, з чітко заявленим результатом, до гуманістичного, особово-орієнтованого навчання, що створює умови для творчості.

Ця думка висвітлена в концепції самоактуалізації А.Маслоу (потреба людини в самоактуалізації, що існує разом з іншими потребами і знаходиться на вершині ієрархії її потреб, є природженою потребою людини. Джерелом діяльності і поведінки є безперервне прагнення людини до самоактуалізації, розвитку потреби в якій сприяють гуманістично орієнтовані педагоги), в концепції повноцінно функціонуючої людини К.Роджерса (природжене прагнення людини до актуалізації, як основного мотиву її діяльності і поведінки є прагнення реалізувати свої здібності з метою збереження життя, що робить її сильнішою, більш різносторонньою і такою, що задовольняє її. Самоактуалізація веде до розвитку “повноцінно функціонуючої людини”, яка рухається, до повного знання себе і свого внутрішнього досвіду). “Повне розкриття всього людського в людині”, здатність людини “стати самою собою” і створювати згодом гідне життя, повне сенсу, як відзначають А.Маслоу [3, с.69] і К.Роджерс [4, с.244], неможливо без творчості.

Детальний розгляд проблема творчості в контексті концепції самоактуалізації одержала в роботах К.Роджерса. Не розкриваючи в повному об’ємі ідеї К.Роджерса про творчість, розглянемо основні. Відзначимо при цьому, що проблема творчості досліджується К.Роджерсом як у рамках його концепції самоактуалізації, його уявлення про повноцінно функціонуючу людину, що прагне стати самою собою, так і в руслі гуманістичної психології. Важливо підкреслити, що К.Роджерс не розмежовує “погану” і “хорошу” творчість. Мета життя людини, як пише Е.Фромм, є “розкриття її сил і можливостей відповідно до закону її природи” [6, с.33].

Разом з внутрішніми умовами творчості К.Роджерс виділяє також і умови, що сприяють творчості. При цьому він групує ці умови: 1. Психологічна безпека (визнання безумовної цінності індивіда; відсутність зовнішньої оцінки; розуміння, співпереживання). 2. Психологічна свобода (представлення індивідові повної свободи сценічного виразу думок, відчуттів, станів), яка, незважаючи на те, що виражається за допомогою символів, означає відповідальність [4, с.419-422] перед самим собою, перед людьми. Отже, аналіз ідей К.Роджерса про творчість показує, що творчість студента, в якій вирішальне значення мають його особисті якості, творить цілісну його особу.

Детальний розгляд наукової літератури і досліджень, тематично пов’язаних з нашим, показує, що до цих пір мало дослідженим залишається питання, яким чином розвиток у студентів потреби в самоактуалізації сприяє їх творчості в самостійній роботі. Вирішення даної проблеми вимагає звернутися до наукової літератури, в якій висвітлюються питання творчого потенціалу індивіда. Аналіз визначень поняття „творчий потенціал” показує, що науковці в основному трактують його як якість, властивість особи. Навіть якщо взяти до уваги те, як це поняття визначається Т.Браже і Ю.Кулюткіним [5, с.13], то і в цьому разі гнучкість, оригінальність мислення є, на думку Ю.Кулюткіна, особливими якостями.

Ми погоджуємося з думками вчених (Л.Сохинь, В.Тихонович і ін.), які дають такі сутнісні характеристики творчого потенціалу:

1. Багаторівневий зміст: широкий рівень: дана потенційна освіта розглядається як загальна властивість психічних сил, що розвиваються; проміжний рівень: за основу береться максимально можливий рівень розвитку даної властивості, детермінований, з одного боку, анатоомо-фізіологічними, психічними характеристиками людини, з іншого боку – конкретним станом розвитку суспільства, прийнятою в ньому нормою творчої самореалізації і самоздійснення, трансльованою, зокрема, через систему освіти; вузький рівень: на перший план виступає рівень розвитку потенційної освіти, що аналізується, характерного для статистичної більшості проявів даної соціально-історичної ситуації.

2. Діалогічність. Реалізація творчого потенціалу є діалог потенційного і актуального в особі з навколишнім світом та іншими людьми, людини з собою. Діалог (визначення Г.Кучинської) – це суб'єкт-суб'єктна взаємодія різних смислових позицій. Він складає вирішальний інтелектуальний центр саморегуляції особи, забезпечуючи формування і розвиток індивідуальної й авторської позиції особи.

3. Соціальність. Разом з природою (зміна з віком психофізичних показників людини) і індивідуально-особовою динамікою (збагачення когнітивної сфери, мотиваційно-потребової сфери, розвиток свідомості і т.п.) процес розвитку творчого потенціалу особи має соціально-історичну динаміку (зміни, продиктовані розвитком суспільства, зокрема, наявністю “соціального попиту” на творче самоздійснення). Такі потенції перетворюються на щось реальне лише настільки, наскільки виявляється здатність по-різному сприймати і засвоювати соціальний досвід. По відношенню до індивіда суспільство може виконувати різні функції: сприяти розкриттю і розвитку потенційних сил людини, її внутрішніх спонук, надаючи їм спотворену форму.

4. Системність. Творчий потенціал має системний характер, через що він володіє всіма атрибутами, властивими цілеспрямованим системам, які самоорганізуються та саморозвиваються, (стійкість, потреба в розвитку і самореалізації), і має власну внутрішню логіку розвитку, що не зводиться до логіки суми її підсистем (елементів) і логіки розвитку кожної підсистеми окремо. [1, с.56].

Одним із перших, хто порушив питання про творчий характер педагогічної діяльності, був Л.Виготський, який сформував два положення. Суть першого положення полягає в тому, що тільки той, хто грає творчу роль в житті, може претендувати на творчість у педагогіці. Виходячи з цього положення, функцію вчителя може здійснювати лише суб'єкт, максимально занурений в життя як її активний і самостійний перетворювач.

Друге положення співвідноситься з метою педагогічного процесу, що переслідує не просте культивування природних даних, але створення “надприродно-надприродного” людського життя. Іншими словами, виражена тут у тезовій формі культурно-історична теорія походження вищих психічних функцій прямо зумовлювала і спосіб організації такого “надприродного” життя суб'єкта і учення, а саме: формування діяльних здібностей людського індивіда як фундаментальної умови розгортання закладених у ній можливостей [2, с.46-47]. У нинішніх умовах гуманізації освіти завдання активізації творчого потенціалу та самостійності особи постає на перший план.

Для теорії розвитку творчого потенціалу майбутнього спеціаліста одним із значущих є методологічний принцип діяльності. Освітня діяльність – це форма прояву активності і самостійності особи, соціальної мобільності, породжуваних потребами і направлених на пізнання і перетворення життєдіяльності. В навчальній діяльності майбутній фахівець освоює наочний світ, осягає діалектику його розвитку “успадковує досвід минулого”; “добудовує” цей наочний світ, переробляє природу, збагачує суспільне життя; знаходить себе; виступає як суб'єкт, активний і самостійний носій соціальної суті, творець, “діяч”.

Отже, осмислення думок А. Маслоу, К. Роджерса і вітчизняних учених про самоактуалізацію і творчість дає нам підставу стверджувати, що прагнення студента реалізувати себе, проявити свої можливості, які обумовлюють реалізацію його потреби в самоактуалізації, сприяє і його творчості, і розвитку його самостійності. Реалізація творчого потенціалу є діалогом потенційного і актуального в особі з навколишнім світом і іншими людьми, людини з собою.

Творчий потенціал включає не тільки природні ресурси і резерви особи, але і ті утворення, які сформовані в індивіда у процесі освіти. Формування в студентів потреби в самоактуалізації дозволяє змінювати в них оцінку власних можливостей, сприяє переходу потенційного в актуальне.

Список використаної літератури:

1. Архангельский С.Н. Учебный процесс в высшей школе, его закономерности, основы и методы: Учеб.-метод. пособие. – Москва: Высшая школа, 1980. – 368 с.
2. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6 т. – Москва: Педагогика, 1983. – Т.3. – 576 с.
3. Маслоу А.Х. Дальние пределы человеческой психики. – Санкт Петербург: Евразия, 1997. – 192 с.
4. Роджерс К.Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – Москва: Прогресс, 1994. – 523 с.
5. Рындак В.Г. Непрерывное образование и развитие творческого потенциала учителя (теория взаимодействия). – Москва: Педагогический вестник, 1997. – 154 с.
6. Фромм Э. Психоанализ и этика. – Москва: Республика, 1993. – 216 с.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор О. П. Лециньський

МЕТОДИ ТА ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ

К. О. Мороз

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Сьогодні розкриття творчого потенціалу молодшої людини та формування на цій основі конкурентоспроможної, соціально адаптованої, творчої особистості є важливим напрямом діяльності не тільки педагогів, психологів, але й соціальних працівників.

У сучасній науковій літературі достатньо повно обґрунтовано поняття «обдарованість» (Ю. Гільбух, В. Моляко, Д. Богоявленська). У програмі дитячої обдарованості, запропонованої колективом науковців під керівництвом Л. Венгера, поняття «обдарованість» розкривається через поняття здібностей. Обдарованість визначається як високий рівень здібностей, що стійко виявляються протягом тривалого періоду, у поєднанні з вираженою пізнавальною мотивацією. Робоча концепція обдарованості (за ред. Д. Богоявленської) пропонує різні моделі роботи з обдарованою та здібною молоддю, зокрема: навчання за індивідуальними програмами з певних предметів; робота в секціях, об'єднаннях, клубах; мережа творчих об'єднань; збагачувальне навчання; проектні форми роботи з вихованцями (індивідуальні, групові); диференціація паралелей (перегрупування учнів за віком, здібностями, профілем) та ін. Ці моделі застосовуються у вигляді окремих форм роботи і комплексних, інтегрованих у навчально-виховний процес технологіях.

Робота з обдарованою молоддю передбачає розробку заходів системного характеру, що сприяють інтелектуальному, емоційному та соціальному розвитку обдарованого учня.

Мета статті – проаналізувати форми та методи діяльності соціального працівника під час реалізації моделей роботи з обдарованою молоддю.

Обдаровані діти досить вимогливі до себе, часто ставлять нереальні цілі, що призводить до емоційного розладу і дестабілізації поведінки. Такі діти нерідко є недостатньо терпимими до однолітків, що мають нижчий рівень розвитку здібностей. Діти з творчими можливостями, в якій би галузі діяльності не виявлялася їхня обдарованість, мало, в порівнянні з іншими, враховують спільну думку, принципи, ustalені правила. Ця особистісна характеристика формує негативне ставлення оточуючих, а, іноді, призводить до конфліктів. Слід домагатися зміни такої позиції,